

LOKALE BYCENTRE

Den 26. oktober 2015

Ref JNC

jnc@kl.dk

Dir 3370 3802

Weidekampsgade 10

Postboks 3370

2300 København S

Tlf 3370 3370

Fax 3370 3371

www.kl.dk

Side 1/7

Dobbelturbaniseringen består på den ene side af en overordnet befolkningsforskydning mod de større byer, og på den anden side af befolkningsforskydninger mod lokale bycentre. Dette analysenotat præsenterer nogle første simple analyser af de lokale bycentre. Der fokuseres på udviklingen i folketallet for byerne, samt på hvad der karakteriserer byer som ophører med at vokse.

Hovedresultater

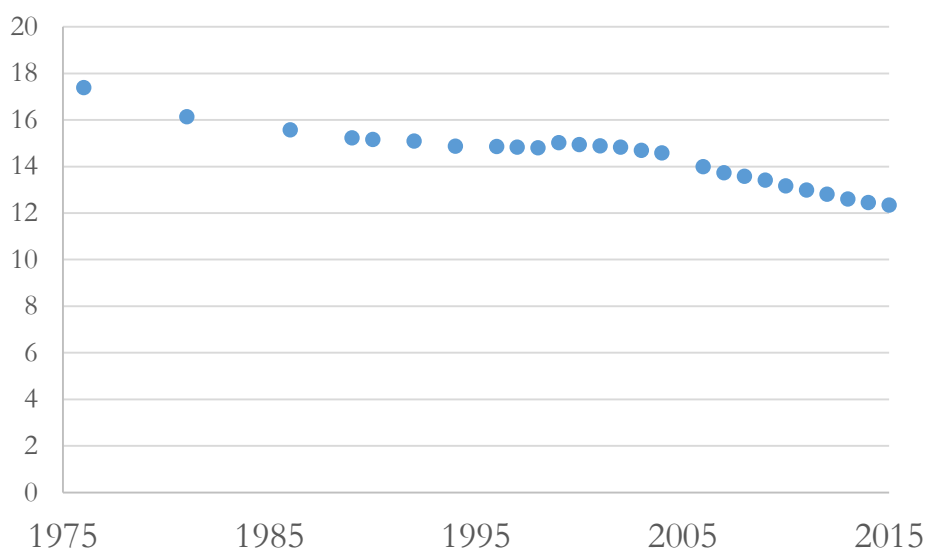
- Landbefolkningen udgør nu 12,3 pct. af befolkningen i Danmark
- For 40 år siden var den andel 17,4 pct.
- Afvandringen fra landområderne er til dels kommet de lokale bycentre til gode.
- Mange lokale bycentre er vokset, men siden hen har flere og flere stagnerende eller faldende folketal.
- I 70'erne og 80'erne var det typisk byer med omkring 450 borgere hvor stigning i folketallet blev afløst af stagnation eller fald.
- Frem mod 2015 er det tal steget til 900.
- Pågældende byer har dermed mistet funktion som et lokalt vækstcenter med hensyn til vækst i folketallet.
- Dermed er det i 2015 dobbelt så store byer, der mister rollen som lokalt vækstcenter, ved at vækst i folketallet bliver vendt til stagnation eller fald, sammenlignet med 70'erne og 80'erne.
- Der er nu i 10'erne årligt flere byer som vender fremgang i folketallet til stagnation eller fald, sammenlignet med tidligere

Landbefolkningen skrumper

Dobbelturbaniseringen består på den ene side af en overordnet befolkningsforskydning mod de større byer, herunder især de store universitetsbyer. Den anden side af dobbelturbaniseringen er befolkningsforskydninger mod lokale bycentre, eksempelvis inden for kommunen.

Befolkningsforskydningerne afspejler sig blandt andet i fordelingen af befolkningen mellem landdistrikter og byområder. Over de seneste 4 årtier er andelen bosiddende i landdistrikterne faldet fra 17,4 pct. i 1976 til 12,3 pct. i 2015, *jf. figur 1*. Der har også været tale om et fald i absolutte tal – fra godt 880.000 i 1976 til knap 700.000 i 2015.

Figur 1: Andel af befolkningen bosiddende i landdistrikterne

Kilde: Statistikbanken By1, Bef44 og Bef4a

Bem.: Byområder udgøres af sammenhængende bebyggelser med minimum 200 indbyggere, mens landdistrikterne udgøres af de tyndere befolkede områder.

At der nu er færre borgere bosat i landdistrikterne, kan delvist forklares ved de vigende beskæftigelsesmuligheder i primærsektoren. Samtidig er der beskæftigelsesmuligheder og attraktive bosætningsbetingelser i de lokale bycentre. Således er en del af landbefolkningerne de seneste årtier flyttet til byerne i nærområdet, hvorfor det er her befolkningsvæksten har været.

Befolkningsudviklingen for de lokale bycentre har dog været meget forskellig, hvilket afspejler sig i en betydelig variation i folketallet mellem de byer som topper med hensyn til folketallet. De lokale bycentres udvikling de seneste 4 årtier karakteriseres i den følgende analyse.

Lokale bycentre

I *Danmark i Forandring* publikationen fra 2014 er der, ud over opgørelser af land/by befolkninger i alle kommuner, fokus på en case fra Vesthimmerlands Kommune. For kommunen er der lavet opgørelser over befolkningsudviklingen fordelt på sogneniveau, *jf. tabel 1*.

Tabel 1: Befolkningstal for Vesthimmerlands Kommuner og sognene i kommunen

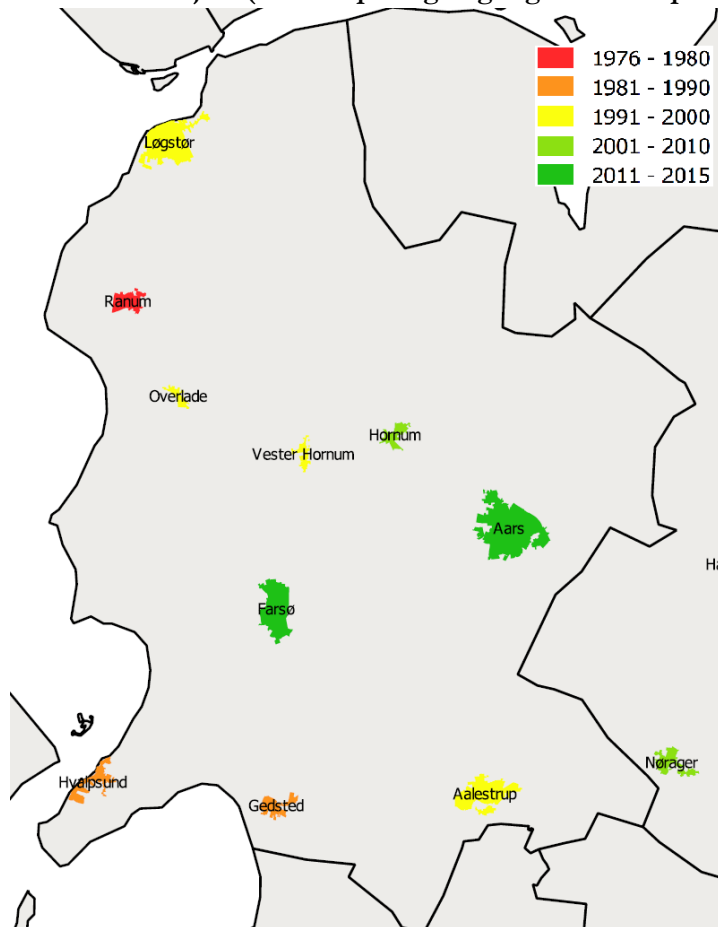
Sogn	Befolkning 2007	Befolkning 2013	Udvikling (i pct.)
Aars	8.102	8.653	6,8
Farsø	4.001	4.076	1,9
Ulstrup	1.573	1.602	1,8
Aalestrup	2.800	2.823	0,8
Overlade	1.081	1.053	-2,6
Løgstør	4.015	3.806	-5,2
Ranum	1.485	1.355	-8,8
Gedsted	1.209	1.088	-10,0
Sogne med mellem 500 og 1.000 borgere (9 sogne)	6.816	6.572	-3,6
Sogne under 500 borgere	6.755	6.558	-2,9
I alt (41 sogne)	37.837	37.586	-0,7

Kilde: *Danmark i Forandring (2014) s. 54 (Statistikbanken, tabel KM5. Primo året.)*

Bem.: Afgrænsningerne på sogne sikrer, at der sammenlignes identiske geografiske områder over tid. For sammenhængende byområder, der breder sig over flere sogne afspejles dermed ikke entydigt en befolkningsudvikling for byen. Eksempelvis har Løgstør sogn et nabosogn, som har oplevet en befolkningsfremgang på 60 personer. Hvis de to sogne betragtes som et sammenhængende område, vil der være tale om et fald i befolkningstallet, som er mindre end det, der i tabellen er angivet for Løgstør alene.

Blandt de 41 sogne i Vesthimmerlands Kommune er der 8 større sogne, hver med mindst 1.000 borgere. 4 af sognene har haft vækst i folketallet. De 2 sogne med størst vækst i folketallet i perioden 2007-2013, består hovedsageligt af 2 af kommunens største byer, Farsø og Aars. Pågældende byer har i årtier oplevet årlige stigninger i folketallet, kun afbrudt af enkelte år med mindre fald. For Aars, som er den største by og den med de største vækstrater, har dog fra 2014 til 2015 oplevet et mindre fald i folketallet. Folketallet for de 2 byer er dermed vokset i stort set hele perioden fra 1976 til 2015, *jf. figur 2*. På den baggrund kan Farsø og især Aars betegnes som lokale bycentre.

Figur 2: Byer i Vesthimmerlands Kommune, med angivelse af hvornår folketallet var højest (baseret på tilgængelige data for perioden 1976-2015).

Kilde: Statistikbanken By1, Bef44 og Bef4a

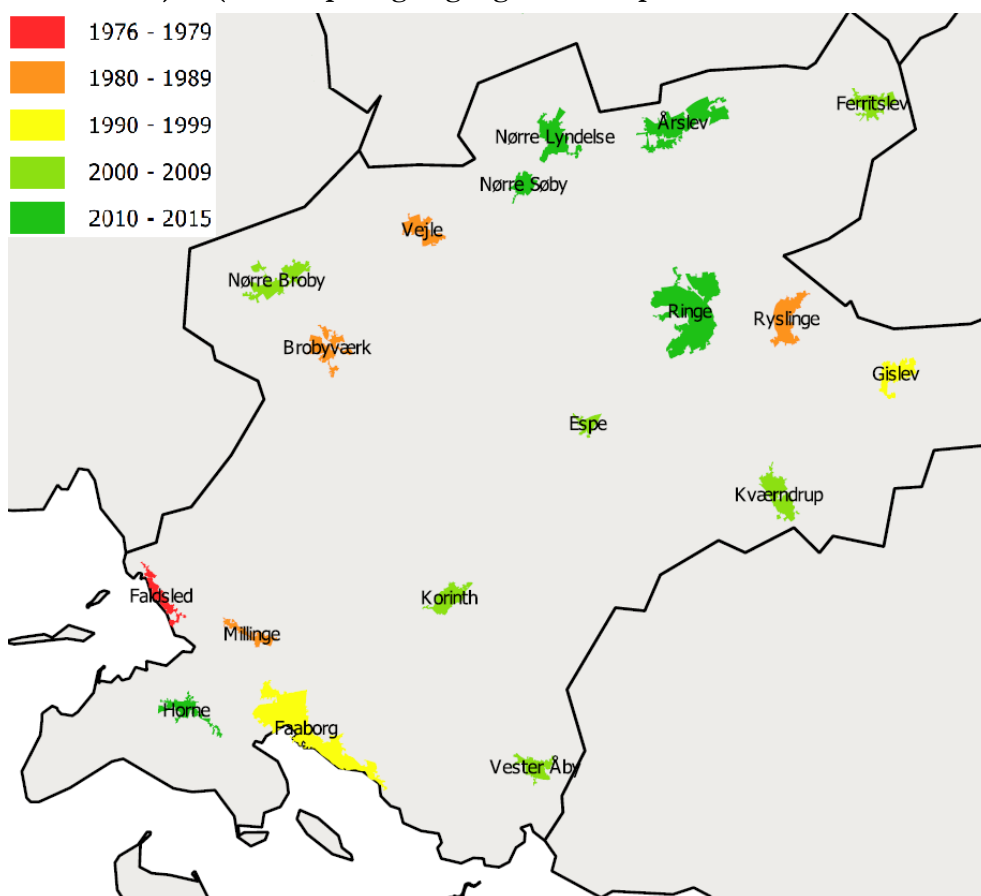
Bem.: Der indgår kun byer, som i perioden 1976-2015 på et tidspunkt har haft minimum 500 indbyggere.

Læsevejledning: For den mørkeste grønne kategori, har der inden for de seneste 6 år været det højeste folketal, som er registreret siden 1976. For de øvrige kategorier toppede folketallet tidligere, og har ikke siden været tilbage på samme høje niveau. Eksempelvis gælder for den gule kategori, at folketallet toppede i 90'erne, og er forblevet lavere siden.

For de øvrige byer i Vesthimmerlands Kommune har indbyggertallet tidligere været højere, end det er i nu i 10'erne. Data for befolkningstallene i byerne er tilgængelig fra 1976 og frem. I hele den periode har folketallet for Ranum været faldende. For Hvalpsund og Gedsted toppede folketallet i 80'erne. For Løgstør, Overlade, Vester Hornum og Aalestrup toppede folketallet i 90'erne, mens det for Hornum var i 00'erne. Det er bemærkelsesværdigt, at Løgstør, som er kommunens næststørste by, har et befolkningstal der ligger 7,5 pct. under niveauet i 1999, hvor byens befolkningstal toppede.

På tilsvarende måde er opgjort, på hvilket tidspunkt byerne i Faaborg-Midtfyn Kommune var højest, jf. figur 3.

Figur 3: Byer i Faaborg-Midtfyn Kommune, med angivelse af hvornår folketallet var højest (baseret på tilgængelige data for perioden 1976-2015)

Kilde: Statistikbanken By1, Bef44 og Bef4a

Bem.: Der indgår kun byer, som i perioden 1976-2015 på et tidspunkt har haft minimum 500 indbyggere.

Læsevejledning: For den mørkeste grønne kategori, har der inden for de seneste 6 år været det højeste folketal, som er registreret siden 1976. For de øvrige kategorier toppede folketallet tidligere, og har ikke siden været tilbage på samme høje niveau. Eksempelvis gælder for den gule kategori, at folketallet toppede i 90'erne, og er forblevet lavere siden.

Faaborg, som er den største by i kommunen, toppede folketalsmæssigt i 1996, jf. figur 3. Siden er folketallet faldet med 3,2 pct., så der pr. 2015 bor 7.150 personer i byen. I samme periode er der blevet 18,8 pct. flere indbyggere i Ringe by.

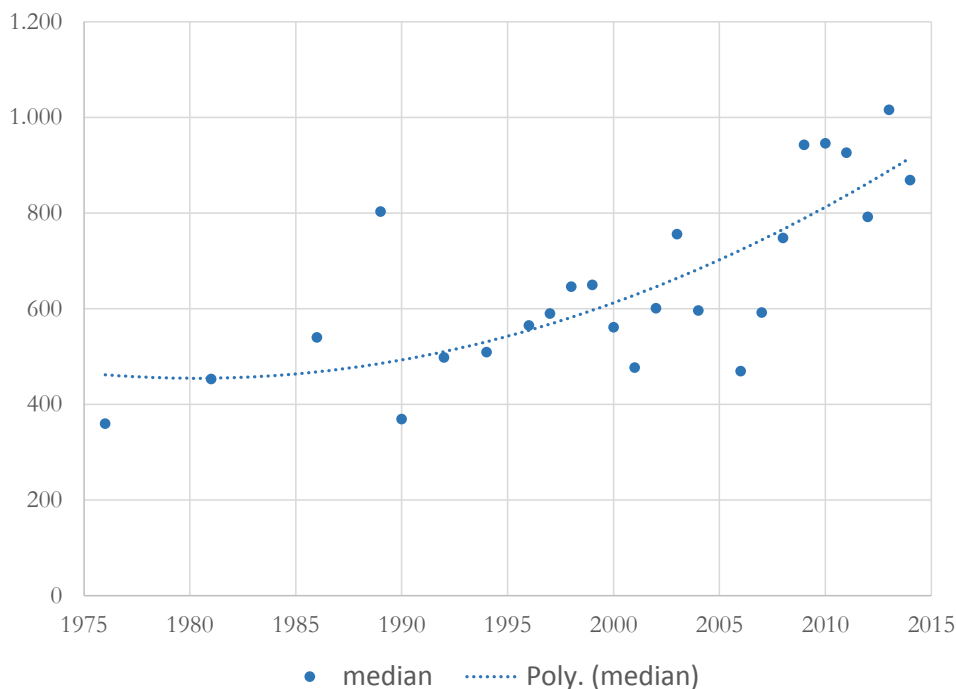
Det samlede billede

Der findes ikke en generel definition af, hvad der karakteriserer et lokalt bycenter. Det ligger dog i den gængse anvendelse af begrebet, at der må kræves, at et lokalt bycenter har et voksende folketal, eventuelt på bekostning af oplandet.

Der er i det følgende beregnet udviklingen for alle byer i hele landet. Således er lavet opgørelser af størrelsen af bybefolkningerne, baseret på data fra statistikbankens tabeller. Der er afgrænset til byer, som på et tidspunkt har været oppe på mindst 200 borgere. Det er den lavest mulige nedre afgrænsning, da det er den skæring Danmarks Statistik anvender.

Den typiske størrelse for byerne, som topper befolkningsmæssigt har været stigende. Målt på medianbefolkningsstørrelsen, har der været en tendens til, at bystørrelsen er vokset over tid, *jf. figur 4*. Tallet svinger op og ned hen over årene, men der synes at være en tendens til, at de byer, der topper folketalsmæssigt er blevet større over tid. Når der indføres en tendenslinje, så tyder det på, at de byer, som typisk topper nu i 10'erne, er dobbelt så store som dem, der toppede tilbage i 80'erne og starten af 90'erne. Således var niveauet dengang ca. 450 borgere, mens det siden er vokset til ca. 900 borgere.

Figur 4: Medianindbyggertal for byer som toppede med hensyn til folketallet i det enkelte år

Kilde: Egne beregninger baseret på Statistikbanken By1, Bef44 og Bef4a

Bem.: Da der ikke findes data for alle år, er det ikke sikkert, at befolkningen toppede i netop det år.

Blandt de år hvorfra der findes befolkningsopgørelser, angives det år med det højeste folketal. Der indgår kun byer som på et tidspunkt har haft folketal på mindst 200 borgere, som er den afgrænsning der anvendes af Danmarks Statistik til at skelne mellem land- og byområder.

Konklusionen gælder også, hvis man ser bort fra dem der de seneste år, 2014-2015 har haft vigende folketal. På den måde er resultatet ikke væsentligt påvirket af byer som måtte have en kortvarig nedgang i folketallet, for i de kommende år eventuelt at øge folketallet igen. (Det svarer til, i *figur 4*, at fjerne de 2 punkter yderst til højre, som repræsenterer netop de byer som toppede i 2013 og 2014. Den opadgående tendens i figuren vedbliver at være den samme.)

Samtidig med at befolkningsstørrelsen for byer som topper har været stigende, så har også antallet af byer, som årligt mister væksten i folketallet været stigende. I 90'erne var der årligt cirka 20 byer, som toppede, *jf. tabel 2*. Det antal steg op gennem 00'erne, og siden 2008 har der årligt været flere end 50 byer, som mistede status som byer i vækst med hensyn til folketallet.

Tabel 2: Antal byer og medianstørrelse for byer som toppede med hensyn til folketallet i det pågældende år

År	Antal byer som toppede i året	Median befolkning for byer som toppede i året
1976	104	360
1981	121	453
1986	71	540
1989	30	803
1990	35	369
1992	18	498
1994	21	509
1996	21	565
1997	13	590
1998	17	646
1999	19	650
2000	19	561
2001	15	477
2002	20	601
2003	26	756
2004	30	597
2006	40	470
2007	35	592
2008	52	748
2009	70	943
2010	62	946
2011	57	926
2012	68	792
2013	76	1.016
2014	74	869

Kilde: Statistikbanken By1, Bef44 og Bef4a

Bem.: Da der ikke findes data for alle år, er det ikke sikkert, at befolkningen toppede i netop det år. Blandt de år hvorfra der findes befolkningsopgørelser, angives det år med det højeste folketal.

Bilag

Data ligger i 3 forskellige tabeller. Data er afgrænset til byer, som har minimum 200 indbyggere.

Tabel	Årstal	Bemærkning
BY1	2010 - 2015	Ny kommuneinddeling og nye bynumre
BEF44	2006 – 2014	Ny kommuneinddeling og nye bynumre
BEF4A	1976, 1981, 1986, 1989, 1990, 1992, 1994, 1996 - 2004	Gammel kommuneinddeling og gamle bynumre

Der er ændringer over tid, af byernes geografiske afgrænsning, navngivning, nummerering og kommunetilørsforhold. Det har givet en række udfordringer, i forhold til at skabe en konsistent tidsserie for byernes folketal. Især kan nævnes, at 2 byer der vokser, på en måde så de med tiden kommer til at ligge mindre end 200 meter fra hinanden, opgørelsesmæssigt betragtes som et samlet byområde. I de tilfælde, er byernes folketal samlet, så hele tidsserien udtrykker den samlede befolkning for de 2 eller flere byer, som siden hen voksede sammen til et samlet byområde. Eksempelvis var byerne Hedensted og Løsning i Hedensted Kommune indtil 1994 2 separate byområder, men fra 1994 og frem er de opgjort som et sammenhængende byområde. I analysen er folketallet derfor samlet for de 2 byområder, også før 1994, for at skabe en konsistent tidsserie.

For hovedstadsområdet gælder, at det i forskellige perioder er opgjort som et samlet område. I andre perioder er de enkelte byer i hovedstadsområdet opgjort ved forskellige lokale afgrænsninger. Data er dermed inkonsistent over tid, hvorfor hovedstadsområdet ikke indgår i analysen.